

**ZNACZENIE PRODUKCJI WARZYWNICZEJ
WIELKOPOLSKI W WARZYWNICTWIE KRAJOWYM**

Karolina Jäder, Magdalena Kozera, Olga Stefko

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Abstrakt. W artykule zostało przedstawione znaczenie produkcji warzywniczej Wielkopolski w warzywnictwie krajowym. Znaczenie to określono za pomocą kilku mierników. Obliczono udział powierzchni upraw oraz zbiorów warzyw w regionie w ogólnej powierzchni plantacji warzywnych i zbiorach warzyw w kraju. Porównano także średni plon warzyw uzyskiwany w Wielkopolsce z wydajnością w kraju.

Słowa kluczowe: warzywnictwo, warzywa gruntowe, warzywa pod osłonami, powierzchnia upraw, zbiory, plony, produkcja, Wielkopolska

WSTĘP

Jak podaje Wawrzyniak [2000], Wielkopolska to znaczący region w gospodarce rolniczej kraju, powstały na bazie przeciętnych warunków przyrodniczych do produkcji rolniczej oraz wyższego niż w innych regionach poziomu kultury rolnej, który wynika z historycznie ukształtowanych tradycji gospodarowania i organizacji produkcji. Można sądzić, że dzięki tym czynnikom plony podstawowych ziemiopłodów są tu większe niż średnio w kraju, mimo stosunkowo gorszej, w przeważającej części regionu, jakości gleb. Rolnictwo Wielkopolski ma zatem charakter ponadregionalny, co jest związane głównie z jego udziałem w bilansie żywnościowym kraju. Osiągnięcia produkcyjne i organizacyjne często były i nadal są wzorcem dla innych regionów Polski. W województwie wielkopolskim znajduje się ponad 10% powierzchni użytków rolnych kraju, co daje regionowi drugie miejsce w Polsce po województwie mazowieckim. Wielkopolska jest krajowym liderem w produkcji zbóż oraz zajmuje czołowe miejsca w produkcji rzepaku, ziemniaków i buraków cukrowych. Region ten zajmuje szczególną pozycję w produkcji trzody chlewnej, wytwarzając około 25% krajowej produkcji żywca. Jedną

z ważniejszych gałęzi produkcji rolniczej zarówno w kraju, jak i w regionie jest warzywnictwo. Celem niniejszego opracowania było przedstawienie znaczenia produkcji warzywniczej Wielkopolski w warzywnictwie krajowym.

MATERIAŁ I METODA

Materiał do analizy stanowiły dane wtórne pochodzące z publikacji Urzędu Statystycznego w Poznaniu oraz Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie.

Znaczenie warzywnictwa wielkopolskiego w warzywnictwie krajowym określono za pomocą następujących mierników.

Obliczono udział wartości produkcji globalnej i towarowej, powierzchni upraw oraz zbiorów warzyw w regionie w ogólnej wartości produkcji, powierzchni plantacji oraz zbiorach warzyw w kraju. Porównano także średni plon warzyw, uzyskiwany w Wielkopolsce, z wydajnością w kraju.

Swoim zakresem analiza obejmowała zarówno produkcję warzyw w gruncie, jak i warzywnictwo pod osłonami na terenie Wielkopolski¹ oraz całego kraju. Badania obejmowały okres dziesięcioletni od 1997 do 2006 roku. W latach 1997 i 1998, w których obowiązywał dawny podział administracyjny, analizowane dane dotyczące Wielkopolski pochodziły z pięciu województw, tworzących od 1999 roku województwo wielkopolskie: kaliskiego, konińskiego, leszczyńskiego, pilskiego, poznańskiego.

Udział wartości produkcji warzyw w Wielkopolsce w krajowej produkcji warzywniczej obliczono natomiast dla lat 1999-2005. Przyjęcie krótszego okresu badawczego wynikało głównie z braku porównywalnych danych pochodzących z lat 1997 i 1998, w których obowiązywał stary podział administracyjny Polski.

WYNIKI

Określając znaczenie produkcji warzywniczej regionu Wielkopolski w warzywnictwie krajowym, oddzielnie analizowano produkcję warzyw gruntowych oraz warzyw pod osłonami². Do oznaczenia rangi warzywnictwa wielkopolskiego w obydwu grupach użyto takich samych wskaźników.

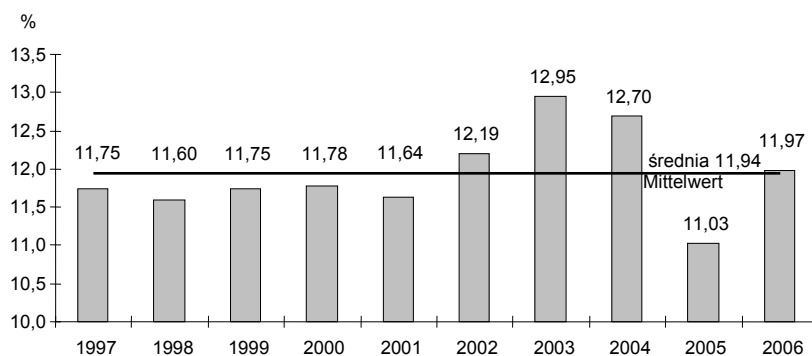
Pierwszym miernikiem, charakteryzującym znaczenie polowego warzywnictwa wielkopolskiego, było określenie udziału powierzchni warzyw gruntowych, uprawianych w regionie, w powierzchni warzyw w kraju (rys. 1).

W analizowanym okresie w regionie znajdowało się średnio 11,94% powierzchni plantacji warzywnych. W poszczególnych latach udział ten był zróżnicowany i wynosił od 11,03% w 2005 roku do 12,95% w 2003 roku. Najmniejszy udział zanotowano w latach 1997-2001 oraz w latach 2005 i 2006, kiedy to polowe uprawy warzywne w regionie stanowiły mniej niż 12% krajowej powierzchni plantacji warzyw.

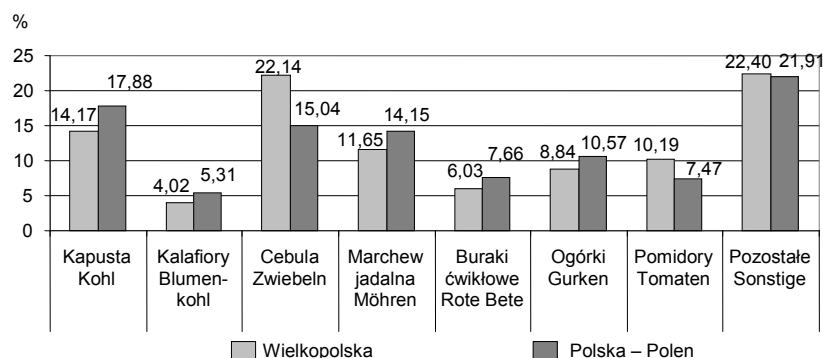
W toku dalszej analizy porównano średni udział powierzchni poszczególnych gatunków warzyw uprawianych w gruncie w kraju i w Wielkopolsce. Uśrednione wyniki z okresu 1997-2006 przedstawiono na rysunku 2.

¹ Wielkopolska – rozumiana jako obszar administracyjny województwa wielkopolskiego.

² Wyjątek stanowiły wskaźniki dotyczące wartości produkcji.



Rys. 1. Udział regionu wielkopolskiego w powierzchni warzyw gruntowych w kraju
Bild 1. Anteil der Region Wielkopolska an der inländischen Freilandgemüsefläche



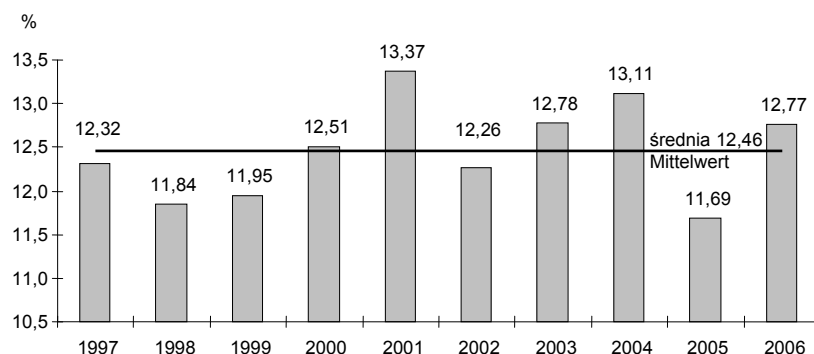
Rys. 2. Udział powierzchni warzyw gruntowych uprawianych w Wielkopolsce oraz w kraju (średnio w latach 1997-2006)

Bild 2. Freilandgemüseflächeanteil in Wielkopolska und in dem Land (im Durchschnitt in den Jahren 1997-2006)

Większe znaczenie w Wielkopolsce niż w kraju miały uprawy takich warzyw, jak: cebula, pomidory oraz warzywa sklasyfikowane w grupie „pozostałe”. Udział powierzchni upraw cebuli w regionie w analizowanym okresie wyniósł ponad 22% i był znacznie większy niż średni krajowy, gdzie osiągnął poziom nieznacznie przekraczający 15%. W przypadku pomidorów oraz warzyw z grupy pozostałe różnice w Wielkopolsce i w kraju nie były tak wyraźne. Udział powierzchni uprawy pomidorów w Wielkopolsce wyniósł 10,19%, natomiast w kraju 7,47%. Odsetek powierzchni warzyw z grupy „pozostałe” w Wielkopolsce był zbliżony do średniego udziału w kraju i wynosił ok. 22% z niewielką przewagą regionu.

Kolejnym miernikiem, charakteryzującym znaczenie Wielkopolski w warzywnictwie krajowym, było określenie udziału zbiorów warzyw gruntowych w regionie w łącznych zbiorach krajowych.

Na przestrzeni dziesięciu analizowanych lat zbiory warzyw gruntowych uprawianych w Wielkopolsce stanowiły 11-13% zbiorów warzyw krajowych (rys. 3). Średnia

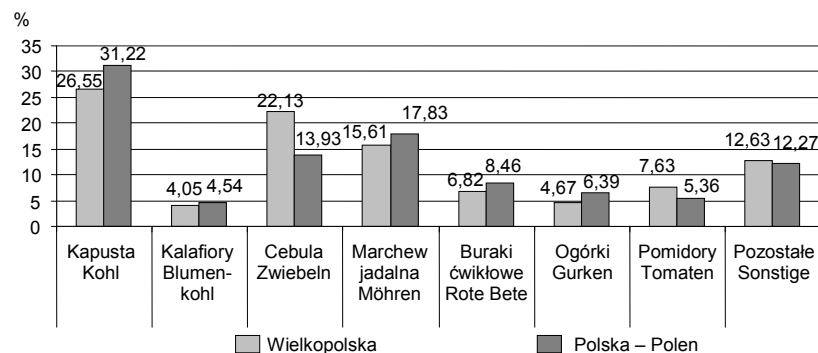


Rys. 3. Udział regionu wielkopolskiego w zbiorach warzyw gruntowych w kraju
Bild 3. Anteil der Region Wielkopolska an der inländischen Freilandgemüseernten

z tego okresu wyniosła 12,46%, a jej poziom został przekroczony w latach 2000-2004 oraz w 2006 roku. Najniższy odsetek zbiorów odnotowano w latach 1998, 1999 oraz 2005. Zbiory warzyw w Wielkopolsce stanowiły wówczas mniej niż 12% zbiorów krajowych.

Uwzględniając poszczególne gatunki warzyw uprawiane w gruncie stwierdzono, iż największe znaczenie w Wielkopolsce, na tle warzywnictwa krajowego, mają zbiory takich warzyw, jak: cebula, pomidory oraz warzywa z grupy „pozostałe”, co stanowi nawiązanie do wyników przedstawionych na rysunku 2, ukazujących udział powierzchni poszczególnych gatunków warzyw uprawianych w gruncie w kraju i w regionie (rys. 4). Podobnie jak w przypadku zajmowanej powierzchni, udział zbiorów tych warzyw w latach 1997-2006 był większy w Wielkopolsce niż w kraju i wynosił: dla cebuli 22,13% (w kraju 13,93%), dla pomidorów 7,63% (w kraju 5,36%), natomiast dla grupy „pozostałe” 12,63% (w kraju 12,27%).

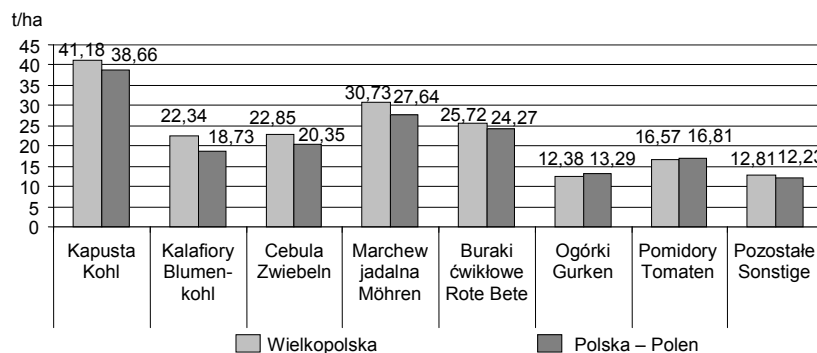
W analizie odwołano się także do plonów warzyw gruntowych w regionie oraz w kraju. Porównując średnie plony warzyw gruntowych z okresu 1997-2006 można



Rys. 4. Udział zbioru warzyw uprawianych w Wielkopolsce oraz w kraju (średnio w latach 1997-2006)

Bild 4. Gemüseernteanteil in Wielkopolska und in dem Land (im Durchschnitt in den Jahren 1997-2006)

zauważyć, iż u prawie wszystkich wyróżnionych grup plony warzyw uprawianych na terenie Wielkopolski były większe od średnich wyników uzyskiwanych w kraju (rys. 5). Wyjątek stanowiły uprawy ogórków i pomidorów, w przypadku których większe plony odnotowano w kraju.

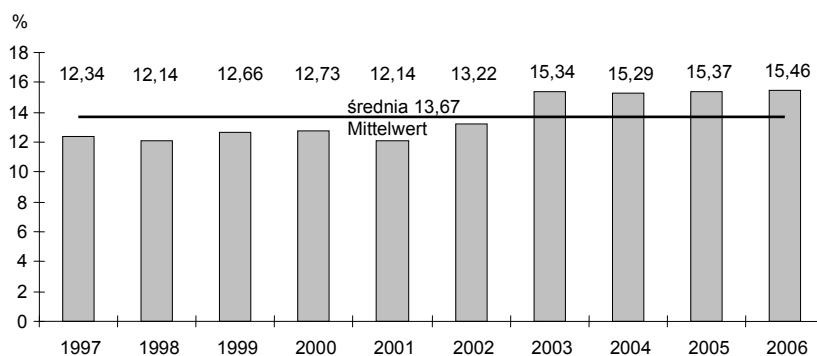


Rys. 5. Średnie plony warzyw gruntowych z lat 1997-2006 w Wielkopolsce oraz w kraju

Bild 5. Durchschnittliche Freilandgemüseerträge von den Jahren 1997-2006 in Wielkopolska und in dem Land

Analizę dotyczącą znaczenia wielkopolskiego warzywnictwa pod osłonami rozpoczęto, podobnie jak w przypadku warzyw gruntowych, od określenia udziału powierzchni upraw regionalnych w powierzchni osłon zajętych pod uprawy w kraju.

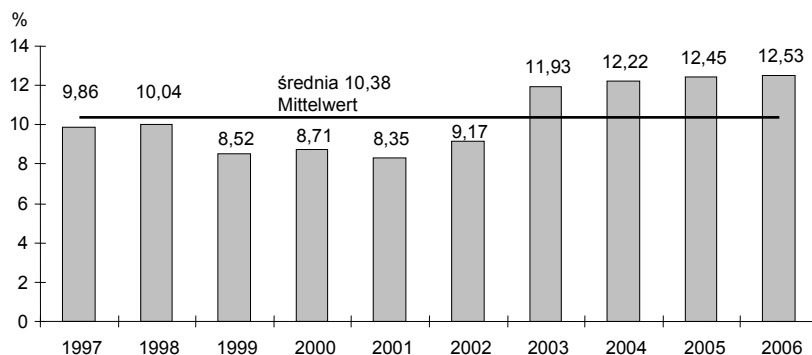
Na przestrzeni lat 1997-2006 udział powierzchni warzyw spod osłon w Wielkopolsce w powierzchni warzyw krajowych wyniósł średnio 13,67%, a mieścił się w granicach 12,14-15,46% (rys. 6). W okresie 1997-2001 udział powierzchni upraw warzyw w regionie względem kraju nie przekroczył 13%. Od 2002 roku nastąpił wzrost udziału powierzchni warzyw w Wielkopolsce i w latach 2003-2006 ustabilizował się, osiągając poziom ok. 15%.



Rys. 6. Udział regionu wielkopolskiego w powierzchni warzyw uprawianych pod osłonami w kraju

Bild 6. Anteil der Region Wielkopolska an der inländischen Gewächshausgemüsefläche

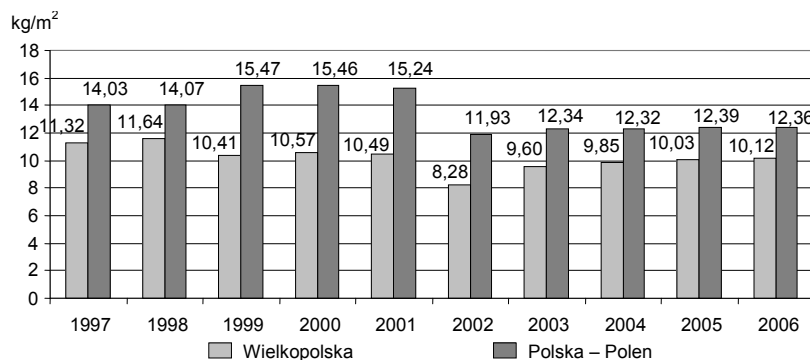
Wielkość udziału Wielkopolski w powierzchni warzyw spod osłon uprawianych w kraju znalazła też swoje odzwierciedlenie w zbiorach warzyw. Podobnie jak w przypadku powierzchni upraw, analizując udział Wielkopolski w zbiorach warzyw uprawianych pod osłonami w kraju można wyróżnić dwa okresy (rys. 7). W latach 1997-2002 odsetek warzyw zebranych w regionie mieścił się w granicach 8,52-10,04%. Od 2003 roku nastąpił jego wyraźny wzrost, stabilizując się w ostatnich latach objętych analizą na poziomie ponad 12%.



Rys. 7. Udział regionu wielkopolskiego w zbiorach warzyw uprawianych pod osłonami w kraju

Bild 7. Anteil der Region Wielkopolska an der inländischen Gewächshausgemüseernten

Podobnie jak w przypadku analizy warzyw gruntowych, podczas określania znaczenia wielkopolskiej produkcji warzywniczej spod osłon dokonano porównania plonów warzyw uzyskiwanych w Wielkopolsce oraz w kraju (rys. 8).



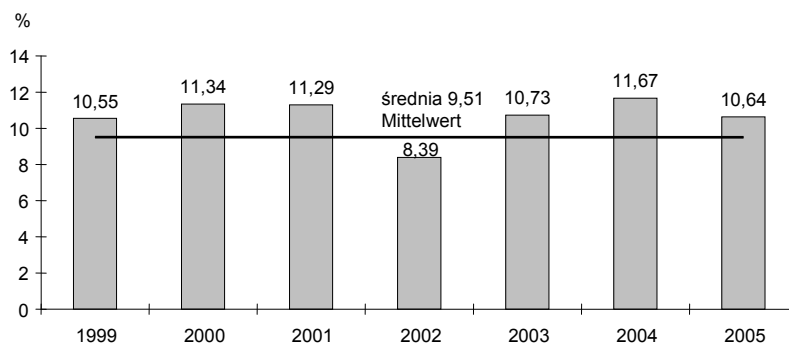
Rys. 8. Średnie plony warzyw uprawianych pod osłonami z lat 1997-2006 w Wielkopolsce oraz w kraju

Bild 8. Durchschnittliche Gewächshausgemüseerträge von den Jahren 1997-2006 in Wielkopolska und in dem Land

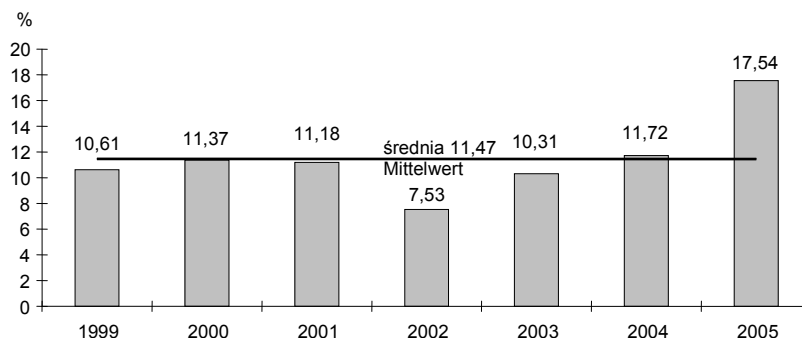
Stwierdzono tutaj jednak odwrotną sytuację w porównaniu z warzywami uprawianymi w gruncie, gdzie w przypadku większości analizowanych grup warzyw większe plony odnotowywano w regionie. Podczas produkcji warzyw spod osłon dużo większe plony uzyskiwano natomiast w kraju. Należy również zauważyć, iż poziom plonów warzyw pod osłonami w Wielkopolsce w analizowanym okresie charakteryzował się niewielką zmiennością, mieszcząc się w granicach od ok. 9,50 do ok. 11,5 kg z m². Wyjątek stanowił 2002 rok, w którym wartość średniego plonu przekroczyła nieznacznie wartość 8 kg z m². Patrząc na plony krajowe, w badanych latach są widoczne dwa podokresy. W pierwszym z nich, przypadającym na lata 1997-2001, średni plon warzyw uprawianych pod osłonami mieścił się w granicach 14,03-15,24 kg z m². W 2002 roku nastąpił spadek wartości plonu do 11,93 kg z m², nie przekraczając w następnych analizowanych latach poziomu 12,39 kg z m². Podsumowując można stwierdzić, iż plony warzyw spod osłon w Wielkopolsce, pomimo iż nie przekraczały krajowego poziomu, charakteryzowały się większą stabilnością.

Ostatnimi miernikami zastosowanymi do określenia znaczenia produkcji warzyw województwa wielkopolskiego w warzywnictwie krajowym były udziały wartości produkcji warzywniczej regionu w produkcji globalnej oraz towarowej warzywnictwa krajowego. W ustalaniu tych wskaźników produkcję polową i pod osłonami potraktowano łącznie ze względu na brak osobnych danych z tego zakresu.

W latach 1999-2005 produkcja globalna warzyw w województwie wielkopolskim stanowiła średnio 9,51% krajowej globalnej produkcji warzywniczej, mieszcząc się w granicach od 8,39% w 2002 roku do 11,67% w 2004 roku (rys. 9). Nieco większy udział w skali kraju odnotowano w przypadku produkcji towarowej, która przeciętnie w badanym okresie wyniosła 11,47%, przyjmując wartości od 7,53% w 2002 roku do 17,47% w 2005 roku (rys. 10). W większości analizowanych lat, zarówno w przypadku produkcji globalnej, jak i towarowej, odsetek wartości produkcji przypadający na Wielkopolskę wynosił ok. 10-11%. Udział Wielkopolski w wytwarzaniu produkcji warzywniczej był nieco mniejszy niż udział regionu w krajowej powierzchni upraw i zbiorach warzyw.



Rys. 9. Udział regionu wielkopolskiego w krajowej produkcji globalnej warzyw
Bild 9. Anteil der Region Wielkopolska an der inländischen Bruttoproduktion des Gemüsebaus



Rys. 10. Udział regionu wielkopolskiego w krajowej produkcji towarowej warzyw
Bild 10. Anteil der Region Wielkopolska an der inländischen Warenproduktion des Gemüsebaus

WNIOSKI

1. W całym analizowanym okresie w regionie znajdowało się średnio 11,95% polowych plantacji warzywnych. Oznacza to, że prawie co ósmy hektar warzyw uprawianych w polu znajdował się w Wielkopolsce.

2. Udział polowego warzywnictwa wielkopolskiego w krajowych zbiorach wyniósł średnio 12,26%, mieszcząc się w latach 1997-2006 w granicach 11,69-13,37%.

3. Większe znaczenie w Wielkopolsce niż w kraju miały uprawy takich warzyw jak: cebula, pomidory oraz warzywa z grupy pozostałe. Świadczy o tym ich wyższy niż krajowy udział w zajmowanej powierzchni oraz w zbiorach. Duże znaczenie tych grup warzyw utrzymuje się nieprzerwanie od lat osiemdziesiątych XX wieku [Wawrzyniak 2000]. W porównaniu ze strukturą upraw z lat wcześniejszych, w analizowanym okresie odnotowano wysoki wzrost odsetka powierzchni zajętej pod uprawę cebuli z 10,8% w latach 1982-1989 oraz 15,4% w latach 1990-1997 do 22,1%. Zwiększenie powierzchni upraw znalazło swoje odzwierciedlenie we wzroście udziału cebuli w strukturze zbiorów z 11,8 i 15,4% w latach 1982-1989 i 1990-1997 do 22,1% w badanym okresie. Spadek znaczenia stwierdzono natomiast w przypadku kapusty, której udział w strukturze powierzchni upraw zmniejszył się w latach 1997-2006 do 14,2% z 17,6 i 16,3% w okresach wcześniejszych.

4. W Wielkopolsce uzyskiwano większe od krajowych plony prawie wszystkich warzyw polowych. Wyjątek stanowiły pomidory i ogórki, których średnie krajowe plony przewyższały minimalnie wyniki uzyskiwane w regionie.

5. Udział regionu wielkopolskiego w powierzchni warzyw uprawianych pod osłonami w kraju wyniósł w latach 1997-2006 13,67%.

6. Odsetek wielkopolskich zbiorów warzyw spod osłon był mniejszy niż udział tych upraw w powierzchni krajowej i wyniósł średnio 10,38%.

7. Pomimo, iż średnie plony warzyw uprawianych pod osłonami w latach 1997-2006 w Wielkopolsce były mniejsze od plonów krajowych charakteryzowały się mniejszą zmiennością niż w kraju.

8. Produkcja globalna i towarowa warzyw w Wielkopolsce stanowiły średnio odpowiednio 9,51 i 11,47% krajowej produkcji warzywniczej.

LITERATURA

Produkcja upraw ogrodniczych 1998-2007. GUS, Warszawa.

Rocznik statystyczny 1998-2007. GUS, Warszawa.

Rocznik statystyczny rolnictwa i obszarów wiejskich. 1998, 2001, 2005, 2006, 2007. GUS, Warszawa.

Rolnictwo w województwie wielkopolskim 2000-2007. Urząd Statystyczny, Poznań.

Wawrzyniak J., 2000. Ogrodnictwo w Wielkopolsce – stan obecny i warunki rozwoju. Wyd. ProDRUK, Poznań.

BEDEUTUNG DES GEMÜSEBAUS VON WIELKOPOLSKA FÜR DEN INLÄNDISCHEN GEMÜSEBAU

Zusammenfassung. In dem Artikel wurde die Bedeutung des Gemüsebaus von Wielkopolska für den inländischen Gemüsebau präsentiert. Diese Bedeutung wurde mit Hilfe von einigen Kriterien bestimmt. Es wurde der Anteil der regionalen Gemüseanbaufläche und der Gemüsernte an der gesamten Gemüseanbaufläche und Gemüsernte in Polen dargestellt. Außerdem wurden die Gemüseerträge in der Region und in Polen verglichen. In den untersuchten Jahren befand sich in Wielkopolska 11,95 Prozent von der inländischen Freilandgemüseanbaufläche und der Anteil der Region an der inländischen Ernte lag durchschnittlich bei 12,26 Prozent. Es wurde ermittelt, dass die größere Bedeutung in Wielkopolska als im ganzen Polen der Anbau von Zwiebel, Tomaten und Gemüse aus der Gruppe „Sonstige“ hatte. In Wielkopolska hat man bei meisten Freilandgemüsearten höhere Erträge als durchschnittlich in Polen erreicht. Die Gewächshausgemüseerträge waren in der Region jedoch niedriger als in ganz Polen. Der Anteil der Region an der inländischen Gewächshausgemüsefläche lag durchschnittlich in den Jahren 1997-2006 bei 13,67 Prozent und an der Gewächshausgemüsernte bei 10,38 Prozent. Die Brutto- und Warenproduktion des Gemüsebaus in Wielkopolska war durchschnittlich 9,51 und 11,47 Prozent der inländischen Gemüseproduktion.

Schlüsselwörter: Gemüsebau, Freilandgemüse, Gewächshausgemüse, Anbaufläche, Ernte, Ertrag, Produktion, Wielkopolska

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 19.11.2008

Do cytowania – For citation: Jąder K., Kozera M., Stefko O., 2009. Znaczenie produkcji warzywniczej Wielkopolski w warzywnictwie krajowym. J. Agribus. Rural Dev. 1(11), 121-129.